

סיכום פעילות הפורום לשנת הלימודים תשע"ח

שם הפורום: המחקר של קהילות מורים דיסציפלינריות

מרכזות: ד"ר ענבל פלש גוילי, מכון מופ"ת, וד"ר טלי ברגלס שפירא, מכון מופ"ת

מבוא

הפורום נועד לקדם שיח ולמידה משותפים בקרב אקדמאים ואנשי שדה העוסקים, או מעוניינים לעסוק, במחקר בתחום קהילות מקצועיות לומדות דיסציפלינריות. הפורום פועל ליצירת שותפויות לצורך קידום מחקר, הכרת מחקרים חדשים שנעשים בישראל ובעולם ופיתוח משותף של כלי מחקר ייחודיים.

מטרות הפורום

- ✓ היכרות עם מחקרים שעוסקים בדמות מוביל הקהילה.
- ✓ היכרות עם מחקרים שעוסקים במאפייני קהילה מקצועית לומדת מבוססת דיסציפלינה.
- ✓ פיתוח כלי מחקר בנושא "מקדמים ומעכבים של קהילה" וביצוע מחקר בנושא זה.
- ✓ ניתוח ממצאי מחקר שעשה המו"פ בנושא השפעת ההשתתפות בקהילה מקצועית לומדת על פרקטיקה ועמדות של מורים.
- ✓ שיתופי פעולה בין-מוסדיים אפשריים לקיום מחקר בתחום קהילות מקצועיות לומדות.

תוכנית כללית של הפורום לשנת הלימודים תשע"ט

עלה צורך לאחד את פורום המחקר ופורום המובילים לכדי פורום אחד שייעוד למובילים ולמפתחי תוכניות של קהילות מקצועיות לומדות. פורום זה ייפגש בשנה הבאה במתכונת סדנה בת שמונה מפגשים, ויכלול מפגשי פיתוח כלי הנחיה ומחקר של מפגשי קהילה, ומפגשי שיתוף והיוועצות בדילמות של מובילי ומפתחי תוכניות של קהילות מקצועיות לומדות.

מטרות הסדנה המאוחדת:

- ✓ הרחבת הידע המחקרי בנושאים רלוונטיים לקהילות דיסציפלינריות (מודלים של קהילות, תנאים המובילים להצלחה של קהילות, למידה וצמיחה מקצועית של מורים בקהילות ועוד).
- ✓ פיתוח כלים משותפים להערכת הפעילות בקהילות.
- ✓ היוועצות בדילמות הקשורות להנחיית קהילות מובילים.
- ✓ שיתוף בכלים להובלה ולהנחיה של מפגשי קהילות מובילים.
- ✓ גיבוש מתווה להכשרה ולקרדיטציה של מובילי ומנחי קהילות מובילים וקהילות מורים.

סיכום הפעילות בשנת הלימודים תשע"ח

יעדים שהוצבו לשנת הלימודים תשע"ח

- ✓ היכרות עם מחקרים שעוסקים בדמות מוביל הקהילה.

- ✓ היכרות עם מחקרים שעוסקים במאפייני קהילה מקצועית לומדת מבוססת דיסציפלינה.
- ✓ פיתוח כלי מחקר בנושא "מקדמים ומעכבים של קהילה" וביצוע מחקר בנושא זה.
- ✓ ניתוח ממצאי מחקר שעשה המו"פ בנושא השפעת ההשתתפות בקהילה מקצועית לומדת על פרקטיקה ועמדות של מורים.
- ✓ שיתופי פעולה בין-מוסדיים אפשריים לקיום מחקר בתחום קהילות מקצועיות לומדות.

סיכום הפעילות

מפגש ראשון

ד"ר טלי ברגלס שפירט, מנהלת מו"פ קהילות מקצועיות לומדות, הציגה את מהלך ההסדרה של קהילות מקצועיות לומדות דיסציפלינריות במערכת החינוך בישראל. טלי סיפרה על שלושת ימי העיון שהתקיימו בקיץ 2017 והציגה את תוצריהם. ל

ד"ר סמדר לוי מהמחלקה להוראת המדעים במכון ויצמן הציגה את מודל קהילות הפיזיקה. היא תיארה את האתגרים בארגון ובניהול השוטף של הקהילות, כולל ההכשרה של מורים כמובילי קהילות מקצועיות לומדות. סמדר הציגה גם שתי מטרות מחקר ותוצאות הנוגעות לאופי הידע הנבנה בשיח בקהילות המובילים בפיזיקה ודרך בנייתו. חברי הפורום השתתפו בפעילות משותפת לבניית ידע שמטרתו גיבוש מטרות קצרות וארוכות טווח למחקר בנושא קהילות, ותוכנית פעולה שנתית לקידומן. הועלו רעיונות לכלי מחקר (ראו נספח א'). לקראת המפגש השני התבקשו המשתתפים לחשוב על תשובותיהם לשאלה הבאה:

"מהם לדעתכם ארבעת הגורמים הכי משמעותיים המעכבים את הפעילות בקהילות המורים הדיסציפלינריות, ומהם ארבעת הגורמים הכי משמעותיים המקדמים את הפעילות בקהילות המורים הדיסציפלינריות?" נסו לחשוב גם על גורמים שבתחום סמכותכם וגם על גורמים חיצוניים. דוגמה לגורם חיצוני: שעת שחרור המורה מבית הספר. דוגמה לגורם שבתחום סמכותכם: ידע בהנחיית קבוצות".

מפגש שני

נציג מכל תוכנית הציג את תשובותיו בפני כלל המשתתפים (לרשימת הגורמים המעכבים והמקדמים ראו נספח ב'). המשתתפים התבקשו לעבוד בקבוצות קטנות (שלושה-ארבעה משתתפים) על דרכים (מערכי וכלי מחקר) לביסוס הטענות באשר לגורמים המעכבים והמקדמים את פעילות הקהילות (ראו נספח ג').

ד"ר עפרה ברנדס הרצתה על ידע והתפתחות מקצועית של מורים מובילים. נקודת המוצא למחקר הייתה סדנה מרכזית למורים מובילים במדעי המחשב אשר התקיימה באקדמיה ונועדה לסייע למורים המובילים ללמוד חומר לימודי חדש בתחום, וללמוד איך להעביר אותו לעמיתיהם בסדנאות אזוריות. תצפיות שנערכו בסדנאות האזוריות הראו שכאשר המורים המובילים לימדו את עמיתיהם את חומר הלימוד החדש הם שינו את המצגות שקיבלו כארגז כלים בסדנה המרכזית.

המחקר שאל: (1) מהו הידע שמורים מובילים מביאים לסדנאות? (2) מה הם הגורמים המקדמים התפתחות מקצועית של המורים המובילים?

תשובה לשאלה 1

על פי המורים המובילים, הסיבות לשינויים היו ההסתמכות שלהם על ידע אישי והתנסותי עם החומרים, והיכרות עם המורים הלומדים וצורכיהם. במצגות לעמיתיהם הם לא כללו שיקולים פדגוגיים של צוות הפיתוח שנחשפו אליהם בסדנה המרכזית מכיוון שלא הרגישו בעלות על הידע הזה. ההשלכות של ממצא זה:

* השלכה תיאורטית: צורך להגדיר סוג חדש של ידע של מורים מובילים – Meta-PCK – ידע המאפשר להעביר ידע אישי-מעשי אל מורים אחרים לצורך שימוש מיידע-מעשי בו.

* השלכה מעשית: מורים שמלמדים עמיתים צריכים להיות מודעים למערכת השיקולים שלהם כשהם בוחרים מה ללמד את עמיתיהם.

תשובה לשאלה 2

על פי המורים המובילים, הגורמים המקדמים התפתחות מקצועית שלהם הם אלה: (1) קבוצת תמיכה מקצועית; (2) קבוצת הדומים; (3) אווירה של פתיחות, כנות, דינמיות; (4) תוכני ההכשרה; (5) יצירת תוצרים; (6) התאמת ההכשרה לשלב ההתפתחות המקצועית.

מפגש שלישי

רותי סלומון, ראש צוות פדגוגיה במ"פ חדשנות וטכנולוגיה בחינוך במכון מופ"ת, ויואב ריבלין, האחראי על אתרי האינטרנט במכון מופ"ת, הציגו את מודל הקהילה המתקשבת הא-סינכרונית שבנו למ"פ קהילות מקצועיות לומדות. הרעיון הוא שהפלטפורמה שתפותח במכון מופ"ת תיתן מענה לשני צרכים: מודל של קהילה ברשת לאנשים המתקשים להיפגש פיזית, ופורום למפגשים מתוקשבים של קהילה הנפגשת פנים אל פנים וחלק מהמפגשים שלה מתקיימים ברשת. החזון הוא שהמפגשים הא-סינכרוניים ברשת יאפשרו פעולות חדשות וטרנספורמטיביות לקהילה מקצועית לומדת דיסיפלינרית. שני היתרונות הבולטים של הפלטפורמה שפותחה הם היכולות לאגור מידע ולנהל אותו (מה שאין בפלטפורמה של פייסבוק). עדיין אין הערכה של הפלטפורמה שפותחה.

ד"ר ענבל פלש גוילי, ראש תחום המחקר במ"פ קהילות מקצועיות לומדות במכון מופ"ת, הציגה דוגמה למודל לוגי שהציעה החוקרת סינתיה בליץ להערכת קהילות מקצועיות לומדות מתוקשבות. בתום המצגת התנהל דיון על קהילות המתקשבות הסינכרוניות של הוראת הפיזיקה. לפי ד"ר אסתר בגנו, ממפתחות התוכנית במכון ויצמן, המודל שלהם 90% מתקשבת סינכרונית ו-10% פנים אל פנים. מנחי קהילות המתקשבות שלהם היו פעם מנחים של קהילות פנים אל פנים.

מפגש רביעי

ד"ר עפרה ברנדס המשיכה להציג בפנינו את תוצאות מחקרה בעניין ידע והתפתחות מקצועית של מורים מובילים. במהלך ההרצאה התנסונו בפעילות שבה ניסינו להגדיר את פרופיל המורה המוביל.

שמענו על תוצאות מחקרה של רות ולדמן בנושא תחושת קהילתיות וחשיבותה בהתפתחות קהילת מורים לומדת לכימיה. תוצאות אלו הושגו במסגרת מחקר הדוקטורט שלה בהנחיית פרופ' רון בלונדר ממכון ויצמן.

עסקנו מעט בהגדרת צורכי הפורום ובהצעות לנושאי המפגשים בשנה הבאה. המשתתפים ביקשו להמשיך במתכונת של שיתוף בידע מחקרי שנאסף בקהילות השונות.

מסמך/מסמכים/תוצר/תוצרים שפותחו בפורום

- ✓ מטרות קצרות וארוכות טווח של הפורום, רשימת שאלות מחקר שחברי הפורום העלו, רעיונות לכלי מחקר ומדדים ברמת התלמידים (ראו נספח א').
- ✓ רשימת גורמים מעכבים ומקדמים של פעילות קהילות מקצועיות לומדות דיסציפלינריות (ראו נספח ב').
- ✓ דרכים לביסוס הטענות (ראו נספח ג').

בסימן אישי

לא הספקנו לסכם את השנה כראוי מול חברי פורום המחקר משום ששמענו הרצאות עד הרגע האחרון. כדאי לחשוב על נושא זה בשנה הבאה ולפנות לכך זמן מתאים. עם זאת, מובילי התוכניות בפורום זה שלחו נציגים גם לפורום המובילים, שם סיכמנו בצורת משוב מפורט את השנה. אחת התוצאות היא הבקשה לאיחוד שני הפורומים לפורום אחד.